

จากเก้าอี้สู่ประตูในปีที่ 43 : 6 ตุลา ในฐานะอดีตที่มีชีวิตอย่าง ไม่มีที่สิ้นสุด : โดย พิชญ์ พงษ์สวัสดิ์

พิชญ์ พงษ์สวัสดิ์ วันที่ 8 ตุลาคม 2562 - 14:30 น.

ผู้เขียน

พิชญ์ พงษ์สวัสดิ์

จากเก้าอี้สู่ประตูในปีที่ 43 : 6 ตุลา ในฐานะอดีตที่มีชีวิตอย่าง
ไม่มีที่สิ้นสุด : โดย พิชญ์ พงษ์สวัสดิ์ madpitch@yahoo.com

ในฐานะคนหลังรุ่นเดือนตุลาฯรุ่นแรกๆ (คือเกิดทันแต่เด็กเกินจะ
ไปร่วมอะไรกับเขา) ความทรงจำที่มีต่อเหตุการณ์เดือนตุลาฯ โดย
เฉพาะ 6 ตุลาคม 2519 เป็นความทรงจำที่หลากหลายมิติและ
เรื่องราว เสมือนกับเหตุการณ์นั้นยังมีชีวิตของมันเองต่อไปอย่าง
ไม่มีที่สิ้นสุด

ผมผ่านการมีชีวิตที่ไม่มีเหตุการณ์นี้อยู่ในความทรงจำเลยในตอนเด็ก เพราะไม่เคยมีการพูดเรื่องนี้ในระบบการศึกษา

มาสู่ยุคของการแสวงหาคำตอบนี้เองนอกกระบวนการศึกษาในโรงเรียน ผ่านการรับรู้ด้วยสมุดภาพบันทึกเหตุการณ์ที่ไม่มีในห้องสมุดโรงเรียน ผ่านงานนิทรรศการที่ธรรมศาสตร์ ผ่านเรื่องเล่าของคนที่ผ่านมาเหตุการณ์ และผ่านพ็อคเก็ตบุ๊กการบันทึกเรื่องราว

จนกระทั่งเข้าสู่ยุคที่การพยายามบันทึกเหตุการณ์และหลักฐานอย่างเป็นระบบ ควบคู่กับการรำลึกเหตุการณ์ด้วยคำอธิบายทางวิชาการและแนวคิดใหม่ๆ อีกมากมาย ไล่เรียงมาจนถึงได้เห็นภาพของเหตุการณ์ปรากฏในสื่ออื่นๆ นอกเหนือจากสื่อสิ่งพิมพ์ และกระจายในวงกว้างผ่านสื่อโซเชียล โดยเฉพาะในยุคที่นายกรัฐมนตรีแนะนำให้ประชาชนและผู้บริหารหาความรู้ผ่านกูเกิล

ก็แค่อยากจะบอกว่า “ลองเข้ากูเกิล” ดูลีครับว่าเหตุการณ์ 6 ตุลาฯ นั้นถูกบันทึกเอาไว้อย่างไร และแพร่กระจายออกไปจนถึงขั้นที่ผมคิดว่ามันมีชีวิตในตัวเองไปแล้ว ไม่ว่าจะด้วยมุมมองและเรื่องราวจากฝ่ายไหนก็แล้วแต่

ผมเห็นความเป็นจริงในข้อนี้ก็เลยนึกถึงนักวิชาการ/กิจกรรมท่านหนึ่งที่มีส่วนสำคัญในการบันทึกเรื่องราว 6 ตุลาฯ มาอย่างยาวนาน รวมทั้งบรรดาคนรู้จักที่ผมเคารพรักหลายท่านที่มุ่งมั่นบันทึกเรื่องราวของเหตุการณ์ในวันนั้นยังปรารถนาผ่านสื่อบ่อยๆ ว่าโครงการพิพิธภัณฑ 6 ตุลาฯ ที่ได้ผลักดันและเริ่มเป็นรูปเป็นร่างขึ้นมาอย่างน่าชื่นชมนั้นจะสำเร็จไหม หรือต่อให้สำเร็จจะอยู่ไปได้นานแค่ไหน ผมก็คิดว่าความมุ่งมั่นที่จะบันทึกเรื่องราวนี้เอาไว้ให้คนรุ่นหลังได้รับรู้ ปัจจุบันมันเป็นเรื่องที่คนรุ่นหลังเริ่มที่จะเป็นเจ้าของและเล่าเรื่องหรือส่งต่อเรื่องราวเหล่านั้นเป็นของตัวเองจนทำให้เรื่องราวของ 6 ตุลาฯ มันได้กลายไปอยู่ในจักรวาลของ

ข้อมูลข่าวสารไปแล้ว

อาจจะแซวด้วยมิตรภาพว่า โครงการพิพิธภัณฑ 6 ตุลาฯ อาจจะ
ต้องมีสองเวอร์ชันคือ โครงการที่แท้จริง ในทางกายภาพ ไม่ว่าจะ
จะถาวร หรือหมุนเวียน และอาจจะต้องบันทึกลงไปในโลกเสมือน
คืออินเทอร์เน็ตเหมือนที่ริเริ่มมานาน และเป็นประโยชน์ต่อผู้คน
จำนวนมาก

แต่อีกเวอร์ชันหนึ่งก็ควรจะใส่รหัสเอาไว้ในบล็อกเชนด้วย คือให้
มันไม่สามารถลบเลือนไปจากความทรงจำของโลกใหม่ได้ด้วย
และไม่ว่าใครก็ลบสิ่งนี้ออกไปจากจักรวาลไม่ได้ รวมทั้งรัฐไทย
ด้วย

อย่างไรก็ดี การรำลึกถึงเหตุการณ์ 6 ตุลาฯ ในปี 43 นี้มีความ
น่าสนใจเป็นพิเศษ เพราะศูนย์กลางความทรงจำใหม่ของเรื่องเล่า
เหมือนจะเคลื่อนไปอยู่ที่ประตูเหล็กที่ย้ายมาจากนครปฐม ที่ถูกให้
ความหมายว่าเป็นจุดเริ่มต้นของความรุนแรง และวัฒนธรรมการ
ลอยนวลพันผิด เนื่องจากเป็นสถานที่ที่มีการแขวนคอศพที่เป็น
ช่างไฟสองรายชาวอีสาน ที่ไปปิดโปสเตอร์ประท้วงการกลับเข้า
ประเทศของพระถนอม (จริงๆ น่าจะเป็นเถร) หลังจากที่ถูกกดดัน
ให้ออกจากประเทศด้วยการชุมนุมใหญ่ของนักศึกษาที่นำไปสู่
เหตุการณ์ 14 ตุลาคม 2516

การเสียชีวิตของช่างไฟฟ้าสองคนในเหตุการณ์นั้นนำไปสู่การ
แสดงละครเพื่อรำลึกถึงเหตุการณ์ดังกล่าว ในเหตุการณ์การชุมนุม
ประท้วงของนักศึกษาและประชาชนที่มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
ท่าพระจันทร์ และนำไปสู่ยุทธนาการการปลุกระดมทางการเมือง จน
ในที่สุดเกิดการล้อมปราบนักศึกษาในเหตุการณ์วันนั้น

ในมุมมองของผมในปีนี้อهميةของการรำลึก 6 ตุลาฯ ไม่ได้
อยู่ที่เรื่องของการเพิ่มวัตถุทางประวัติศาสตร์แห่งความทรงจำ เช่น

โทรโข่ง ทางแกงฮีนส์ และประตู เท่านั้น แต่เป็นเรื่องของการเล่าเรื่องใหม่ๆ ที่อาจไม่ใช่แค่การเล่าเรื่องตามจุดมุ่งหมายของทีมงานบันทึกประวัติศาสตร์ แต่การเปลี่ยนจุดเล่าเรื่องหลักจากเก้าอี้และการแขวนคอที่สนามหลวงนั้นน่าสนใจยิ่ง (และในช่วงสองสามปีนี้ การค้นพบของอาจารย์พวงทอง ภวัครพันธุ์ ก็ได้พบแล้วว่าคนที่ถูกแขวนคอที่สนามหลวงนั้นไม่ได้มีคนเดียวอย่างที่เคยเข้าใจกัน) เพราะทำให้เราได้เห็นประเด็นใหม่ๆ ที่น่าสนใจในการเพิ่มความทรงจำและให้ความหมายใหม่ๆ กับเหตุการณ์ 6 ตุลาฯ เพิ่มเติมจากเดิม โดยจุดเน้นอาจจะไปอยู่ที่การลายนวลพันผิดของเจ้าหน้าที่รัฐมากกว่าตัวความรุนแรงในวงกว้างที่เกิดใน “ทุ่งแห่งการล้อมปราบและลดทอนศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์” หรือสนามฟุตบอลของมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

แต่เชื่อว่าเรื่องเก้าอี้ (และศพที่ถูกตี) นั้นจะหมดไป แต่เก้าอี้และศพที่ถูกแขวนและถูกตีได้รับสถานะใหม่ทางประวัติศาสตร์ไปเป็นที่เรียบร้อยแล้ว เพราะได้กลายเป็นสิ่งที่ถูกผลิตซ้ำโดยคนรุ่นหลังในหลายรูปแบบมาหลายปีแล้ว ตั้งแต่ภาพการจัดการความกวนประสาทช่างถามของเจ้าโตโดยมานี ในเพจมานีมี่แซร์ การเป็นสัญลักษณ์ของการจัดงานเดือนตุลาคมมองไปสู่อนาคตของนิสิตคณะรัฐศาสตร์จุฬาฯ ที่ริเริ่มโดยเนติวิทย์และเพื่อน ซึ่งสร้างมิติใหม่ในการมองไปข้างหน้าเพิ่มจากการรำลึกอดีต และเชื่อมโยงงาน 6 ตุลาฯ กับขบวนการร่วมที่ฮ่องกง โดยการเชิญ โจเซฟ ห่วง มาพูดแต่ถูกกักที่สนามบิน

ที่สำคัญ เมื่อประมาณ 22 ตุลาคม 2561 มิวสิกวิดีโอเพลง “ประเทศกูมี” ของวง Rap against Dictatorship ถูกปล่อยออกมาในยูทูปและมียอดชมจนถึงสัปดาห์นี้ประมาณ 72 ล้านครั้ง ซึ่งหากจะลองพิจารณาดูด้วยตัวเลขคร่าวๆ ตัวเลขยอดชมมีเกินจำนวนประชากรของประเทศ และจำนวนคนที่เข้าถึงอินเทอร์เน็ตก็มีประมาณ 57 ล้านคน หรือเข้าถึงเกินร้อยละแปดสิบ โดยความ

สำคัญของเพลงดังกล่าวนี้ไม่ใช่แค่เรื่องของเนื้อหาเพลง แต่อยู่ที่มิวสิกวิดีโอของเพลงที่จำลอง (หรือผลิตซ้ำ) เหตุการณ์บรรยากาศในสนามหลวงหน้ามหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ในวันที่ 6 ตุลาคม 2519 เอาไว้ด้วย ทั้งบรรดาไทยมุง ทั้งเหตุการณ์เก้าอี้ฟ้าดศพ

การอธิบายความรุนแรงเหตุการณ์ของเก้าอี้ฟ้าดศพนั้นได้ถูกผลิตซ้ำจนกลายเป็นศูนย์กลางของเหตุการณ์นี้ในฉากของภาพรางวัลพูลิตเซอร์ (ไม่นับภาพเด็กที่ยิ้มในเหตุการณ์) ได้มีชีวิตเป็นของตัวเอง ทำให้เหตุการณ์ในวันนั้นสามารถกลายเป็นส่วนหนึ่งของการพูดถึงสิ่งที่เกิดในวันนี้ และสิ่งที่ย้ำเตือนเราเมื่อมองไปสู่อนาคต แต่อีกทางหนึ่งอีกหลายอย่างก็เริ่มถูกบันทึกใหม่อย่างประตู่ที่มีการชวนคอ และอีกหลายเหตุการณ์ก็ยังอยู่ในชั้นของการค้นพบเก็บรักษา และให้ความหมายที่ใกล้เคียงกับข้อเท็จจริงทางประวัติศาสตร์อยู่

คำถามก็คือ นอกเหนือจากการเก็บบันทึกเรื่องราวที่ยังหล่นหาย เราอาจจะเห็นคนอีกมากมายที่อาจจะเริ่มทำหน้าที่ให้ความหมายใหม่ๆ หรือทำให้ประวัติศาสตร์บาดแผลดังกล่าวนี้มีชีวิตใหม่ของมันเอง โดยไม่ต้องยึดติดกับตัวเหตุการณ์ 6 ตุลาฯ อย่างแนบแน่น แต่โลดแล่น (และหลอกหลอน) ในโลกร่วมสมัยอย่างแหลมคม และอาจทำให้เราเห็นว่าการกระทำของรัฐที่มีต่อคนตัวเล็กตัวน้อยนอกเหนือจากนักศึกษายังคงมีอยู่อย่างต่อเนื่องจากอดีตสู่ปัจจุบัน

“

**เราอาจจะเห็นคนอีกมากมาย
ที่อาจจะเริ่มทำหน้าที่ให้ความหมายใหม่ๆ
หรือทำให้ประวัติศาสตร์บาดแผลดังกล่าว
นั้นมีชีวิตใหม่ๆ ของมันเอง**

”

พศ.ดร.พีชญ์ พงษ์สวัสดิ์
www.matichon.co.th

อย่างเมื่อเร็วๆ นี้ การค้นพบศพของผู้นำชุมชนชาติพันธุ์ที่ต่อสู้ใน
ประเด็นสิ่งแวดล้อมก็ยังคงย้ำเรื่องของความรุนแรงและการกระทำ
ทำตามอำเภอใจของรัฐ ซึ่งสำหรับผมการที่รัฐทำแบบนี้ได้อาจ
ไม่ใช่แค่เพราะว่าประเทศไทยมีวัฒนธรรมลายนวลพันผิดได้
เท่านั้น เพราะนั่นเป็นคำถามทางสังคมวิทยาพื้นฐาน แต่ถ้าใน
ฐานะนักรัฐศาสตร์สิ่งที่ต้องถามต่อก็คือ วัฒนธรรมลายนวลพันผิด
นั้นมันไม่ได้เกิดขึ้นเองโดยอัตโนมัติ แต่มันถูกประกอบสร้างและ
สืบสานมาได้ด้วยการจัดวางสถาบัน (institutional
arrangement) ที่สลับซับซ้อน เช่น กรอบกฎหมาย และอำนาจ
ในการออกกฎหมาย และการประกอบสร้างวาทกรรม

รวมถึงการมีกลุ่มคนที่ได้ประโยชน์จากระบบนี้และพร้อมให้การ
สนับสนุนระบบนี้ ซึ่งการวิเคราะห์พลวัตของโครงสร้างนี้ทำให้เรา
เห็นปฏิสัมพันธ์ของวัฒนธรรม ชนชั้น และการจัดวางสถาบันที่
ทำให้ความรุนแรงนั้นเกิดขึ้นได้ ณ ห้วงขณะของเวลาดังกล่าว

ที่กล่าวมานี้ก็ต้องการชี้ให้เห็นว่า ประตุเหล็กอาจจะต้องรอวันที่จะ
เริ่มมีชีวิตของตนเองในวันต่อๆ ไป พ้นจากการค้นพบอดีตและ

ย้อนไปสู่อดีตแต่เพียงเท่านั้น

อีกเรื่องหนึ่งที่น่าจะมีส่วนสำคัญในการคำนึงถึงเหตุการณ์ 6 ตุลาฯ เป็นพิเศษในปีนี้ก็คือ การเกิดขึ้นของปรากฏการณ์ “คนรุ่นใหม่” ในช่วงปลายของระบอบ คสช.เต็มรูป จนถึงชัยชนะของพรรคอนาคตใหม่ ก็เลยทำให้เกิดความพยายามเปรียบเทียบและเชื่อมโยงสถานการณ์ของเหตุการณ์ 6 ตุลาฯ เข้ากับบรรยากาศและสถานการณ์ทางการเมืองในปีนี้เป็นพิเศษ แต่ผมกลับคิดว่าเรื่องนี้อาจจะยังไกลตัวจากคนรุ่นใหม่ในวันนี้ ถ้าจะพูดถึงความพยายามค้นหาความจริงแท้ของเหตุการณ์ในอดีตในแง่ลำดับเวลา และภาพรวมของเหตุการณ์อย่างเป็นระบบ เหมือนที่คนสมัยผมพยายามค้นหารายละเอียดของเหตุการณ์เป็นลำดับเวลา หรือค้นหาว่าใครอยู่เบื้องหลัง หรือแม้กระทั่งพยายามหานัยยะ ความหมาย และความคิดรวบยอดของเหตุการณ์เหล่านั้นว่ามันคือเหตุการณ์อะไร

ขณะที่คนรุ่นใหม่อาจรู้สึกเชื่อมโยง กับเหตุการณ์ในอดีตผ่านวัตถุหรือห้วงขณะบางขณะของเหตุการณ์ที่มันกระแทกกระเทือนไปสู่จิตใจและความรู้สึกของพวกเขา และด้วยการรับรู้ข้อมูลที่เปิดกว้างและหลากหลายมากขึ้นนั้น พวกเขาย่อมพอจะประกอบสร้างเหตุการณ์ในสมัยนั้นขึ้นมาได้เอง ในวันนี้และสร้างสรรค์สิ่งต่างๆ เพื่อก้าวสู่ออนาคตของพวกเขา

สำหรับผมแล้ว สิ่งที่เขารับรู้ (ซึ่งแน่นอนว่ามันย่อมจะเพิ่มมากขึ้นเรื่อยๆ ด้วยความมุ่งมั่นของทีมนักประวัติศาสตร์และอีกหลายฝ่ายที่จะค้นหาและเชื่อมร้อยส่วนที่ยังขาดหายไป ในประวัติศาสตร์บาดแผลในครั้งนั้น) น่าจะเพียงพอในระดับที่ทำให้คนรุ่นใหม่สามารถก้าวเดินต่อไป และร่วมสร้างประวัติศาสตร์หน้าใหม่ โดยการเชื่อมโยงเรื่องราวกลับสู่อดีต ในมุมมองของเขาเองมากขึ้นเรื่อยๆ

ในประการสุดท้ายสำหรับข้อสังเกตในปีี้ ผมกลับรู้สึกว่สิ่งที่ยังขาดหายไปในวันนี้อาจจะมีมากกว่าเรื่องของการบันทึกว่คนฝ่ายที่เป็นส่วนหนึ่งในเหตุการณ์ 6 ตุลาฯ ที่มีส่วนส่งเสริมและสนับสนุนให้เกิดเหตุการณ์ความรุนแรงในวันนั้นวันนี้เขาอยู่ตรงไหน เขาคิดอะไร ซึ่งเรื่องนี้คาดว่กำลังจะมีงานทางวิชาการชิ้นใหญ่ออกมาไม่นานนี้

แต่สิ่งที่น่าสนใจสำหรับผมคือ ชนชั้นนำรุ่นใหม่ ๆ ในระบอบปัจจุบันเขายืนอยู่ตรงไหน ในเหตุการณ์นั้น หรือเขารับรู้เหตุการณ์วันนั้นอย่างไร ในกรณีที่เขายังไม่ใช่ผู้เล่นสำคัญในเหตุการณ์ในวันนั้น

ผมอยากยกตัวอย่างและตั้งคำถามหนึ่ง เช่น ตัวนายกรัฐมนตรียุคปัจจุบันซึ่งเป็นหัวหน้าคณะรัฐประหารเมื่อ 2557 นั้น มักจะมีคนสนใจประวัติของท่านแต่ว่เป็นนายทหารสังกัดไหนเมื่อเข้าสู่ไลน์อำนาจ และนับพี่น้องน้องกับใครบ้าง

สิ่งที่เราไม่เคยสนใจคือประวัติในช่วงต้นของนายกรัฐมนตรียุคปัจจุบันที่จบการศึกษาโรงเรียนเตรียมทหารในปี 2514 และจบโรงเรียนนายร้อย ปี 2519 ซึ่งแน่นอนว่ตัวท่านเองอาจไม่ได้เกี่ยวข้องกับเหตุการณ์ในครั้งนั้นในฐานะผู้มีอำนาจ แต่หากเชื่อตามทฤษฎีของการศึกษาการรับรู้ถึงอำนาจและบทบาททางการเมืองของทหารฟิลิปปินส์จากอดีตมาจนถึงยุคที่ร่วมสมัย ที่อธิบายว่ทหารจะก่อรูปสำนึกทางการเมืองในแง่ของการต้องการจะเกี่ยวข้องทางการเมืองมากน้อยแค่ไหนขึ้นกับสองช่วงเวลาในชีวิตของพวกเขาคือ ช่วงการเข้าเรียนในโรงเรียนทหาร และช่วงที่จบมาใหม่ๆ ว่พวกเขาอยู่ในบรรยากาศทางการเมืองแบบใด (A.McCoy. 1999. Closer than Brothers: Manhood at the Philippine Military Academy. New Haven, CT: Yale University Press) ในแง่นี้ทหารไทยอาจจะไม่ได้มีช่วงเวลาแห่งการเรียนรู้ซึ่ง

พลังอำนาจทางการเมืองของเขาในแบบนี้

แต่ถ้าเราลองคิดตามลัทธิ สิ่งที่น่าค้นหาอาจจะเป็นเรื่องที่ว่าตัวผู้นำประเทศวันนี้เขาเรียนรู้ถึงเหตุการณ์ในวันนั้นอย่างไร และถ้าย้อนไปลองค้นหาว่าการที่เขาถูกหล่อหลอมปลูกฝังมาในช่วงต้นของชีวิตทางราชการมีผลต่อการก่อรูปสำนึกทางอำนาจและบทบาททางการเมืองอย่างไรก็เป็นเรื่องที่น่าสนใจ กว่าจะไปสู่เหตุการณ์ที่เริ่มมีการผ่อนปรนทางการเมืองในปี 2523 (หรืออาจจะต้องตีความใหม่ว่า แทนที่จะมองว่าเป็นประชาธิปไตยครึ่งใบ มันคือการสถาปนาอำนาจนำใหม่ของชนชั้นนำไทยและทหารภายใต้ระบอบการจัดลำดับชั้นที่ทหารเป็นผู้กำหนดเกมอำนาจให้นักการเมืองเล่น ในวงจำกัดตลอดช่วงของพลเอกเกรียงศักดิ์ถึงพลเอกเปรมเสียมมากกว่า)

ถ้าคำถามของผมยังพอมีความน่าค้นหาอยู่บ้าง เราอาจจะต้องพิจารณาเพิ่มเติมจากการศึกษาแค่รุ่นของทหารว่ามีส่วนในการก่อร่างสำนึกทางอำนาจและบทบาททางการเมืองของผู้นำทหารไม่ใช้กับทุกเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น แต่อาจจะต้องเกี่ยวเนื่องกับเหตุการณ์สำคัญทางการเมืองและตำแหน่งแห่งที่และเครือข่ายของพวกเขาในห้วงเวลานั้นๆ บางทีในกรณีของประเทศไทยนั้น หัวใจสำคัญอาจไม่ใช่แค่การหล่อหลอมของทหารในโรงเรียนทหาร หรือการจบการศึกษาและรับราชการในช่วงต้น แต่เราอาจจะพอเห็นร่องรอยบางอย่าง เมื่อเทียบกับการรับรู้ของทหารในรุ่นถัดๆ มาที่มีต่อเหตุการณ์ประวัติศาสตร์ในครั้งนั้น

(ในกรณีของฟิลิปปินส์ เขาพบว่าทหารที่ชอบปฏิวัติคือรุ่นที่เรียนและจบออกมาในช่วงมาร์กอสเรื่องอำนาจและกลายตนเป็นเผด็จการ เพราะทหารโดยเฉพาะทหารที่จบใหม่จะถูกเรียกใช้ในงานทางการเมืองจนทำให้พวกเขามองว่าพวกเขามีความสำคัญทางการเมืองและขาดไม่ได้ และนั่นคือการเรียนรู้ทางการเมืองและ

เรียนรู้สำนึกทางอำนาจและบทบาททางการเมืองที่แท้จริงมากกว่า
การเรียนในโรงเรียน ส่วนของไทยยังไม่มีการศึกษาเรื่องนี้อย่าง
จริงจัง)